

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMMBIRI LA U THOMA (P1)

LUHUHI/THAFAMUHWE 2015

MEMORANDAMU

MARAGA: 70

Memorandamu uyu u na masiatari a 7.

KHETHEKANYO YA A: THOLOKANYONDIVHO (Maraga dza 30)**MBUDZISO YA 1****TSHIBVELEDZWA TSHA A**

- 1.1 Vho tou dipiringedza vho fara bakete la mađi.√ (1)
- 1.2 U swika ha mapholisa zwi khwathisedza uri nangoho u wa havho o vha e mađuzi a zwe nřwana wavho a tangana nazwo/Nřwana wavho o mbo đi tswiwa, zwa vho nga u wa havho o vha mađuzi.√√ (2)
- 1.3 Tsho vha tshilidzi tsha Mudzimu uri mafobvu aya a tangane na khombo ya modoro/Ndi nge mafobvu e a vha o mu tswa a tangana na khombo ya goloi, nge a vha a sa divhi bada ye a vha a tshi khou reila khayoy na u reila a sa koni.√√ (2)
- 1.4 Vho vha vho tea vho mu ruma na muiwe.√√ (2)
- 1.5 D. Bele a tshi dzheniswa goloini, Latani ho ngo zwi limuwa uri atsina hu na zwiñwe.√ (1)
- 1.6 Li ri disela muhumbulo wa u dzhia nga khani/dzhavhula/tswa/homboka uri mafobvu vha tshi tswa muthu a vha na u vhavhalela/u pfela vhuřungu.√√ (2)
- 1.7 - Mafobvu vho wana khombo ya goloi.√
- Vho do farwa.√
- U dzumbululwa ha miñwe milandu.√
- Vho do fhedzisela vho gwevhelwa u dzula dzhele lwa tshořhe.√
(Tharu fhedzi). (3)
- 1.8 Mafobvu o vha a tshi tswa vhathu a vha rengisela seli,√ vha fhedza vho farwa vha gwevhiwa u dzula dzhele vhuřshilo havho hořhe.√ Ha vha u lifha milandu yavho.√ (3)
- 1.9 Ee, ngauri vha hone vhathu vha no nea vhana vhathu vhane vha si vha divhe, uri vha vha salele navho, vha vho fhedza vho tswiwa/u shavhiwa navho, sa zwe Malindi a tangana nazwo.√√ (2)
- 1.10 - Vhutsiredzi vhu tea u khwathiswa√
- Vhathu vha tea u tsivhudzwa na u funzwa nga ha tsiredzo ya vhanav√
- Muvhuso/Mulayo u tea u khwathisa tshanda u lwa na magevhenga haya.√
(Na zwiñwe zwi pfalaho).
(Zwivhili fhedzi). (2)

TSHIBVELEDZWA TSHA B

- 1.11 U bvisela khagala u tambudzwa ha vhana vha vhasidzana.√√ (2)
- 1.12 Ndi vhaswa/vhagudi, ngauri vho ambara yunifomo ya tshikolo.√√ (2)
- 1.13 Ndi pfa vhutungu ngauri zwine zwa khou bvelela afho zwi a vhaisa, a zwi tangedzei tshikoloni√, ngauri hu vha hu tshi khou kandekanywa pfanelo dza vhaiwe vhathu.√√ (3)
- 1.14 Zwothe zwi bvukulula u kandekanywa ha pfanelo dza vhana/U tambudzwa ha vhana.√ Kha TSHIBVELEDZWA TSHA A hu khou tswiwa vhana vha tshi rengiselwa mashangoni a nda,√ ngeno kha TSHIBVELEDZWA TSHA B hu tshi khou vhonele musidzana a tshi khou tambudzwa nga vhatukana.√ (3)

[30]**THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A:****30**

KHETHEKANYO YA B: MANWELEDZO/SAMARI (Maraga dza 10)**MBUDZISO YA 2**

NO.	KHOUTHESHENI	NO.	MBUNO
1	'Mutambimakone washu o vha e khuvhabvu ye ya newa miñwedzi ya rathi a sa tendelwi u tamba na u ita nyonyoloso nga dokotela wa thimu.'	1	Mutambimakone o vha o huvhala.
2	'Tshiñwe tsho dinaho ndi mushumo wa mupfumbudzi wa thimu, nge nga itsho tshifhinga wa vha wo mu ruma Cape Town u gudela zwa mushumo wawe.'	2	Mupfumbudzi wa thimu o vha a siho e kha zwa mushumo wawe.
3	'U sa vha hone ha mupfumbudzi vhañwe vha vhatambi vho vha tshi ita zwine vha funa nga tshifhinga tsha nyonyoloso.'	3	Vhatambi vho vha tshi ita zwine vha funa mudavhini.
4	'Vhañwe vha vhatambi vho vha vha tshi da mudavhini wa nyonyoloso vho lenga vha di dovha vha tavhanya u tuwa tshifhinga tshi sa athu u swika tsha u balangana ngatsho.'	4	U da u lenga na u tavhanya u tuwa ha vhatambi.
5	'Thimu ye ra vha ri tshi khou tamba nayo, na yone yo vha yo nyadzea zwe muñwe na muñwe a humbula uri ri do i kunda vhunga yo vha i sa athu u ri kunda na luthihi.'	5	Lunyadzo lwa u nyadza thimu ine vha khou tamba nayo.
6	'Tshiñwe tshe tsha dina ndi u sa thetshelesa malugwane, ha fhedza ho newa vhatambi vhashu vhavhili garaṭa tswuku ra vho sala na vhatambi vha sa swikiho tshivhalo tsho teaho.'	6	Vhatambi vhavhili vho newa garaṭa tswuku nga u sa pfa malugwane.
7	'Vhatambi vha dovha vha sumbedza u sa vha na vhuḍikumedzeli ha tshothe ngauri muñwe na muñwe o vha a tshi vho tambela ene mune.'	7	U sumbedza u sa ḍikumedzela ha vhatambi.

Phara ya manweledzo:

Thimu yashu yo kundwa nge ya huvhalelwa nga mutambimakone ngeno mupfumbudzi wa thimu o vha a siho e kha zwa mushumo wawe. Vhatambi na vhone vho vha vha tshi ita zwine vha funa zwone, vha tshi lenga vha dovha vha tavhanya u tuwa musi vho dela nyonyoloso. Ho vha na u nyadza thimu ye vha vha vha tshi khou tea u tamba nayo. U sa pfa ha vhatambi, vhavhili vhavho vha vho newa garaṭa tswuku. Zwiñwe ndi u sa ḍikumedzela ha vhatambi musi vha tshi tamba.

Maga a u t̃ola/maka manweledzo/samari

Manweledzo/Samari i tea u t̃olwa/makiwa nga nd̃ila i tevhelaho:

- **Kuavhelwe kwa maraga:**
 - Maraga dza 7 kha mbuno dza 7 (Maraga 1, mbuno nthihi)
 - Maraga dza 3 dza luambo
 - Thanganyelo ya maraga: 10
- **Kuavhelwe kwa maraga dza luambo musı mulingıwa a songo tou kopolola zwo ralo:**
 - Mbuno 1–3 hu si na vhukhaki: Maraga 1
 - Mbuno 4–5 hu si na vhukhaki: Maraga 2
 - Mbuno 6–7 hu si na vhukhaki: Maraga 3
- **Kuavhelwe kwa maraga dza luambo musı mulingıwa o tou kopolola zwo ralo:**
 - Khouthesheni dza 6–7: a hu na maraga dza luambo.
 - Khouthesheni dza 1–5: maraga 1 ya luambo.

PFESANI:

- **Tshivhalo tsha maipfi:**
 - Vhatoli vha tea u sedzulusa tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho.
 - Vha songo t̃usa maraga arali mugudi/mulingıwa a songo sumbedza/nwala tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho, naho zwaho hu na vhukhaki kha tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho. Arali tshivhalo tsha maipfi tsho pfukiswa, kha vha vhale u swika kha mutala wo tewaho wa u fhedzisa, vha si tsha didina nga itsho tshipida tsho salaho tsha manweledezo/samari.

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 10

KHETHEKANYO YA C: PHENDA NA KUSHUMISELWE KWA LUAMBO**MBUDZISO YA 3****KHUNGEDZELO**

- 3.1 Khepusheni i shuma sa thoho/u kunga/dzina la tshiimiswa.√√ (2)
- 3.2 Ndi u eletshedza vhadali/vhaendelamashango, tshivhangalelwa hu u sumbedza uri a toḁaho zwivhuya u tea u tavhanya. √√ (2)
- 3.3 Ndi u newa luafhulelo avho vho vhaledzaho fhedzi. Zwi amba uri vha songo vhaledzaho vha siwa nḁa/a vha wani tshithu.√√ (2)
- 3.4 Hu khou kunguwedzwa Vhugalaphukha ha Mopani.√ (1)
- 3.5 D. A na B √ (1)
- 3.6 Ee, ngauri mukungedzeli vho shumisa milayo yothe ya AIDA, sa khepusheni, fonto, luambo lwa u fhuredzela, nz. √√ (2)

[10]

MBUDZISO YA 4**KHATHUNI**

- 4.1 Muoli wa khathuni iyi u khou toḁou bvisela khagala uri vhubindudzi ha zwidzidzivhadzi a vhu tendelwi/ndi mulandu fhano kha la hashu.√√ (2)
- 4.2 SAA=South African Airways.√√ (2)
- 4.3 'Mmbwa' ndi tshiga tsha tsireledzo. O i dzhenisela uri i shume u fembedza zwidzidzivhadzi, ngauri hu na vhatu vhane vha dzhena na zwidzidzivhadzi mabufhoni.√√ (Na miḁwe mihumbulo i pfaḁaho). (2)
- 4.4 B. Luvhengelambiluni.√ (1)
- 4.5 Vhareili vha mabufho ndi vhone vhane ra fhulufhela vhone uri vhutshinyi ha vhuvhambadzi ha zwidzidzivhadzi vha nga si vhuye vha fanywa vho ḁidzhenisa khaho.√√ Fhedziha atsina a zwo ngo ralo, vha vho vha vhone vhaiti vhazwo.√ (Kana zwiḁwe zwi pfaḁaho). (3)

[10]

MBUDZISO 5

PHUROSА

- 5.1 *Dziholodeni*√ > *holodeni*: Duvha la mbofholowo ndi *holodeni* khulwane.√ (2)
- 5.2 Ndi nnyi ane a sa fune zwivhuya?√ (1)
- 5.3 Vhabebi vha tea u gudisa vhana vhavho kufarele kwa tshelede *vha si tsha vha vhatuku*.√ (1)
- 5.4 Zwe muthu a zwi bvela biko√ > Zwine muthu a do zwi bvela biko.√ (2)
- 5.5 *Nga luvhilo*√– Goloi dza vhatukana dzi gidima *nga luvhilo* luhulu.√ (2)
- 5.6 Mme a Lusani vha tshi laya vhana vhavho vha ri *vha*√ tea u digudisa u vhulunga masheleni *avho*√. (2)

[10]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 30
MARAGAGUTE: 70